Voedsel verbindt ons als gemeenschap

Nationaal Voedselberaad

3 acties om lokaal integraal voedselbeleid stevig te verankeren in collegeakkoorden

Waarom is dit nú belangrijk:

Voedsel raakt direct aan gezondheid, armoedebeleid, landbouw, landschap en biodiversiteit, klimaat, dierenwelzijn, economie en sociale cohesie. Met gericht lokaal voedselbeleid kan een gemeente op meerdere opgaven tegelijk versnellen, met relatief lage kosten en zichtbare resultaten binnen één bestuursperiode. Dit hoeft de gemeente niet alleen te doen, maar juist in co-creatie en samenwerking. De komende collegeonderhandelingen bieden een unieke kans om te investeren in een gezonde, duurzame en leefbare gemeente.

Overal in Nederland groeit een krachtige beweging van groene boeren, lokale voedselinitiatieven en betrokken inwoners die samenwerken aan verandering en hun stem laten horen. Gemeenten kunnen deze beweging versterken en versnellen. Met samenhangend lokaal voedselbeleid bouwen zij aan een gezondere bevolking en gezonde leefomgeving, een sterke lokale economie en een weerbare en veerkrachtige samenleving.

Met één samenhangende investering in voedselbeleid werkt de gemeente tegelijk aan gezondheid, kansengelijkheid, duurzame voedselvoorziening een sterke lokale economie en een leefbare, weerbare samenleving.

De 3 acties voor deze bestuursperiode:

1. Zet gezond en duurzaam voedsel lokaal op het menu

We roepen het nieuwe college op samen met bewoners en initiatieven een lokale voedselvisie te ontwikkelen met concrete doelen, budget, een uitvoeringsagenda en monitoring. Deze visie verbindt verschillende beleidsterreinen zoals: gezondheid, duurzaamheid, dierwaardigheid, landbouw, economie, onderwijs, armoedebeleid, ruimtelijke ordening. Zo wordt voedselbeleid structureel onderdeel van gemeentelijk beleid.

2. Begin concreet en maak het behapbaar

Er liggen direct uitvoerbare kansen. De verkennende MKBA Gezonde en duurzame voedselomgeving uitgevoerd in opdracht van de Gemeente Plant Vooruit laat zien dat de huidige voedselomgeving al hoge maatschappelijke kosten veroorzaakt, terwijl gericht lokaal voedselbeleid juist duidelijke baten oplevert. Ook klein beginnen en concrete maatregelen nemen zoals schoollunches en publieke inkoop zijn economisch rendabel en versterken gezondheid, kansengelijkheid en de lokale economie. Klein beginnen kan al grote maatschappelijke waarde opleveren.

3. Ga voor co-creatie samen met bestaande voedsel-initiatieven

Succesvol voedselbeleid vraagt om samenwerking en co-creatie en aansluiten bij de ambities en uitdagingen van lokale initiatiefnemers. Inventariseer en sluit aan bij de energie en initiatieven die er al zijn. Versterk voedselnetwerken, voedselraden en samenwerkingen tussen boeren, inwoners en ondernemers. Faciliteer co-creatie, bied ruimte voor experiment en zorg voor een duidelijk aanspreekpunt. Zo groeit stap voor stap een sterk lokaal voedselsysteem, waarin verbindingen worden hersteld tussen boeren en burgers, betere afstemming van vraag en aanbod plaatsvindt en zeggenschap over ons voedsel wordt versterkt.

Deze oproep bundelt en versterkt de inzichten en aanbevelingen van een brede coalitie van organisaties die zich inzetten voor lokaal voedselbeleid. Samen laten zij zien: de beweging is er al — nu is het moment om door te pakken. Zie aanbevelingen van iedere organisatie afzonderlijk:

Caring Movement & Caring Farmers:
Gemeenten als sleutel voor een gezonde voedselomgeving

Gemeente Plant Vooruit:
Aanbevelingen richting gemeenteraads-verkiezingen opgesteld.

Groen Gezond:
Maak gezond eten uit een gezond voedsel-systeem de normaalste zaak van de wereld

JOGG: Praktische handleiding voor gemeenten: op weg naar een gezond, eerlijk en duurzaam voedselsysteem.

Nationaal Voedselberaad:
Neem lokaal voedselbeleid op in uw verkiezingsprogramma voor 2026

Public Food:
Gezond voedsel als basisvoorziening

Samen tegen Voedselverspilling:
Efficiënt gebruik grondstoffen, minder voedselverspilling

Slow Food & SFYN:
Aanbevelingen gemeente: Voedsel op het programma

Stadslandbouw NL:
Onderzoek: wat lokaal voedsel doet voor een gezonde gemeente

Tapp Coalitie:
Vijf voorstellen voor voedselbeleid voor de gemeenteraadsverkiezingen

Transitiecoalitie Voedsel:
Stem voor een groene en gezonde gemeente

Voedingscentrum:
Bouwstenen voor gezonde en duurzame voeding in lokaal beleid

Voedsel Anders:
Suggesties aan gemeenten voor duurzaam voedselbeleid

Meer weten of samenwerken?

Bent u geïnteresseerd in voorbeelden uit andere gemeenten of wilt u met andere gemeenten optrekken? Neem dan contact op met het Nationaal Voedselberaad (Conny Taheij of Miriam Offermans):

contact@nationaalvoedselberaad.nl | +31 (0)6 27576540 | www.nationaalvoedselberaad.nl

Bijlage

Nadere informatie t.a.v. verkennende MKBA Gezonde en Duurzame voedselomgeving

Uitgevoerd door New Economy in opdracht van Gemeente Plant Vooruit.

Gezond eten is nergens vanzelfsprekend en de huidige voedselomgeving brengt al maatschappelijke kosten met zich mee. Voor gemeenten betekent dit dat de referentiesituatie zelf al aanzienlijke druk veroorzaakt. In stedelijke en kwetsbare contexten zijn publieke inkoop, publieke voedselomgeving en schoolmaaltijden de meest directe routes. In peri-urbane en landelijke contexten krijgen dierwaardige en biologische landbouw, pacht, eiwitgewassen en lokale afzet meer gewicht, mits zij worden gekoppeld aan echte afzet en uitvoering.

Deze MKBA is een eerste verkennende studie om te inventarisen waar de mogelijke middelen het meest effectief zijn. Deze is gebaseerd op Amsterdam-Noord die als referentie dient voor de nulsituatie. Dat profiel is in deze MKBA vervolgens vertaald naar vijf wijkvarianten, zodat zichtbaar wordt hoe dezelfde problematiek zich in verschillende lokale contexten kan manifesteren. We nodigen gemeenten uit om per context/wijkvariant een volwaardige MKBA te realiseren om de kansen in kaart te brengen voor reële resultaten.

Bent u geïnteresseerd om deel te nemen in een volledige MKBA binnen uw eigen lokale context?

Neem dan contact op met Frederique Schut: frederique@gemeenteplantvooruit.nl | +31 (0)6 21489605 | Of scan de QR-code voor meer informatie

Oproep voor integraal lokaal voedselbeleid

Onderstaande punten bieden een verdere uitwerking van de oproep en laten zien hoe lokaal voedselbeleid concreet vorm kan krijgen in de praktijk. Ze zijn gebaseerd op bestaande initiatieven, ervaringen uit gemeenten en aanbevelingen van betrokken organisaties.

Samen geven zij richting aan hoe gemeenten – in samenwerking met inwoners, boeren en lokale initiatieven – kunnen bouwen aan een gezond, duurzaam en veerkrachtig voedselsysteem.

1. Maak gezond, duurzaam en meer plantaardig voedsel toegankelijk voor iedereen

Gezond eten moet voor alle inwoners bereikbaar en betaalbaar zijn. We vragen de gemeente dit voor elkaar te krijgen door:

- Voedselinitiatieven in wijken te stimuleren
- Gezonde voeding onderdeel te maken van armoedebeleid
- Initiatieven voor gezonde maaltijden te ondersteunen
- Informatie en educatie over gezond eten te versterken

Gezonde voeding verkleint sociale ongelijkheid en kan zo een vanzelfsprekend onderdeel worden van een gezonde leefomgeving.

2. Ondersteun voedsel-verbindingsplekken in de dorpen en wijken

Voedsel kan een krachtig middel zijn om mensen samen te brengen. We vragen de gemeente plekken te ondersteunen waar inwoners: samen lokaal inkopen, eten, koken, tuinieren en kennis over voedsel delen. Dit versterkt sociale cohesie, bevordert gezondheid en vergroot de betrokkenheid van inwoners bij hun leefomgeving.

3. Werk aan een gezonde en duurzame voedselomgeving

De inrichting van de leefomgeving beïnvloedt wat mensen eten. We vragen de gemeente te werken aan een gezonde, duurzame en meer plantaardige voedselomgeving door:

- Gezonde schoolomgevingen te stimuleren
- Gezond aanbod bij sportclubs en publieke instellingen te ondersteunen
- Inzicht te krijgen in het voedselaanbod per wijk
- Gezonde keuzes aantrekkelijker en makkelijker te maken
- Voedselverspilling tegen te gaan door bewustwording, inzicht in voedselstromen en ondersteuning van voedselreddingsinitiatieven

Zo wordt de gezonde keuze de makkelijke keuze.

Bijlage

4. Investeer in voedseleducatie en jeugd

Gezonde eetgewoonten beginnen bij kinderen.
We vragen de gemeente hierin te investeren door middel van:

- Schoolmoestuinen en bezoekjes aan lokale voedselinitiatieven, boeren en tuinders
- Kook- en voedselonderwijs en educatie over natuur en voedselproductie
- Samenwerking met scholen, sportclubs en maatschappelijke organisaties

Dit helpt jongeren bewustere keuzes te maken en vergroot hun voedselvaardigheden.

5. Stimuleer duurzame, dierwaardige korte ketens en regionale voedselproductie

Versterk de verbinding tussen stad en regio en boeren en burgers en geef groene boeren perspectief door:

- Lokale voedselinitiatieven en groene boeren te ondersteunen
- Groene, dierwaardige boeren voorrang te geven bij langjarige pachtuitgifte van gronden
- Regionale producten beter beschikbaar te maken, door bv ruimte te bieden aan boerenmarkten
- Samenwerking tussen boeren, ondernemers en consumenten te stimuleren

Dit versterkt de lokale economie en verkleint de afstand tussen producent en consument.

6. Verbind voedselbeleid met gebiedsontwikkeling, klimaat, dierenwelzijn en biodiversiteit

Voedselbeleid kan bijdragen aan grote maatschappelijke opgaven zoals: klimaatverandering, biodiversiteitsherstel, dierenwelzijn, duurzame landbouw en ruimtelijke kwaliteit.
We vragen de gemeente om in de omgevingsvisie ruimte te bieden aan initiatieven zoals stadslandbouw, voedselbossen, pluktuinen, biologische en dierwaardige boeren en gemeenschapsgerichte landbouw.

Dit versterkt de ruimtelijke kwaliteit en regionale voedselidentiteit.

7. Geef als gemeente het goede voorbeeld

We vragen de gemeente zelf het goede voorbeeld te geven en bij haar keuzes bij te dragen aan een gezonder en duurzamer voedselsysteem.
Dit kan door:

- Gezond en duurzaam voedsel in gemeentelijke kantines en wijkcentra
- Voorrang voor duurzame lokale producten in de aanbesteding en inkoopbeleid
- Duurzame en gezonde catering bij evenementen en bijeenkomsten
- Actief verminderen van voedselverspilling in gemeentelijke inkoop, catering en evenementen

Zo kan de gemeente laten zien dat gezond en duurzaam eten de norm kan zijn.

8. Veranker voedselbeleid bestuurlijk en meet voortgang

Om structurele impact te bereiken is bestuurlijke verankering nodig. We roepen de gemeente op de volgende initiatieven te nemen:

- Duidelijke bestuurlijke verantwoordelijkheid
- Monitoring van doelen
- Periodieke rapportage

Zo blijft voedselbeleid een structureel onderdeel van gemeentelijke ontwikkeling.